3. STATUS FOR FUNKSJONSHEMMEDES FRILUFTSLIV

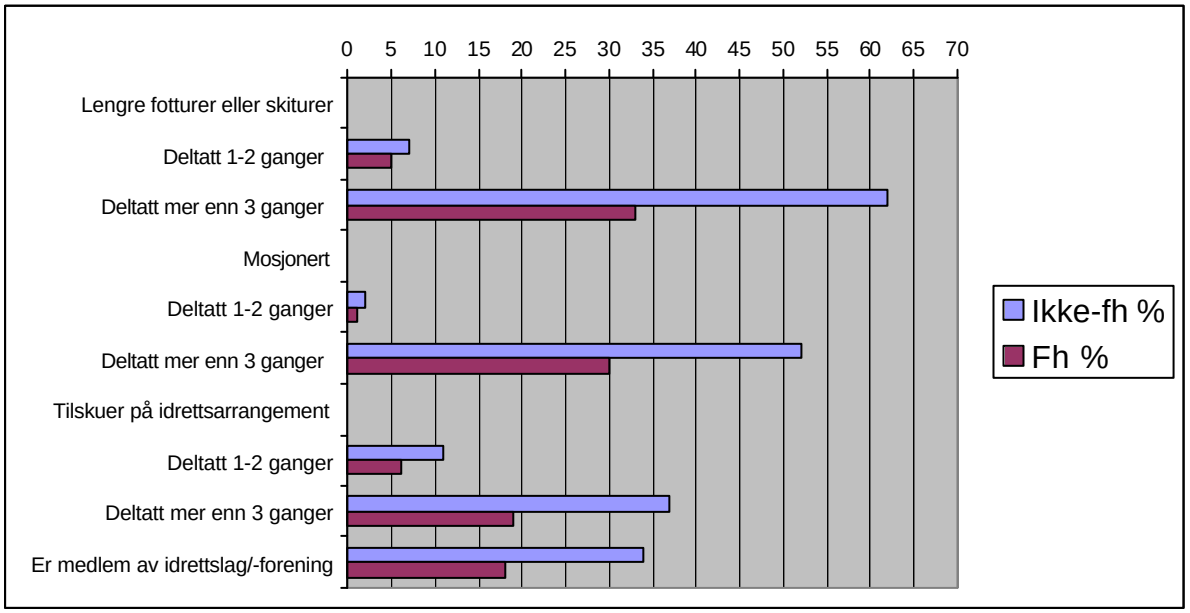
Det foreligger dokumentasjon på at funksjonshemmede deltar mindre i idrett og fysisk aktivitet enn ikke-funksjonshemmede. Oversikten nedenfor, figurene 3.1 og 3.2, viser at dette også gjelder for friluftslivsaktiviteter som lengre fotturer og skiturer. Den samme oversikten viser imidlertid at det har vært en økning i andelen funksjonshemmede som har vært på fottur eller skitur fra 1987 til 1995. Andelen som har gjort dette 3 eller flere ganger siste år er økt fra 33 % til 38 %.

Levekårsundersøkelsen for 2001, figur 3.3, har ikke direkte sammenlignbare spørsmål med levekårsundersøkelsene fra 1987 og 1995 (i 2001 er det stilt spørsmål om fot- og skiturer, ikke *lengre* fot- og skiturer). Resultatene sannsynliggjør likevel en ytterligere økt deltakelse fra funksjonshemmede, men først og fremst for fotturer og ikke nødvendigvis for skiturer. Undersøkelsen fra 2001 viser at andelen funksjonshemmede som har vært på dagstur til fots i skogen eller på fjellet en eller flere ganger siste 12 måneder er 69 %, mens tilsvarende tall for skiturer er 29 %. Undersøkelsen viser også at det er relativt stor deltakelse fra funksjonshemmede i flere andre friluftslivsaktiviteter.

Figur 3.3 viser også klart at det er sammenfall mellom funksjonshemmede og befolkningen for øvrig når det gjelder hvilke aktiviteter som har størst deltakelse. For alle gjelder at det er de enkle aktivitetene i nærmiljøet som flest deltar i. Størst deltakelse har kortere spaserturer med deltakelse fra 72 % av funksjonshemmede og 81 % av befolkningen for øvrig. Andre aktiviteter med høy deltakelse er foruten fotturer i skog og fjell (69 % av funksjonshemmede og 82 % av befolkningen for øvrig), bading (56%/71 %), soling (56%/66 %), fisking (46%/48%) og bær- og sopplukking (34%/44%).

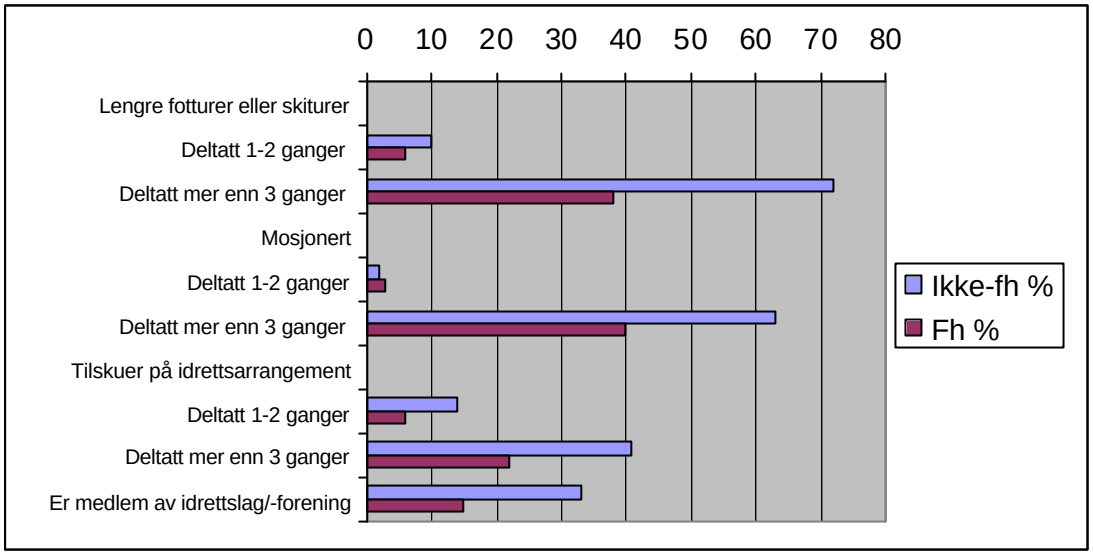
Levekårsundersøkelsen fra 2001 viser imidlertid at funksjonshemmede fortsatt deltar noe mindre i friluftsliv enn befolkningen for øvrig. Unntaket er rideturer som har deltakelse fra 4 % av funksjonshemmede og 3 % av befolkningen for øvrig. Generelt viser levekårsundersøkelsene at friluftsliv har relativt stor deltakelse. Samtidig er det grunn til å påpeke at det finnes et betydelig potensial for økt aktivitet. Særlig en aktivitet som kortere spaserturer i nærmiljøet burde kunne ha deltakelse fra så godt som hele befolkningen.

Figur 3.1. Deltakelse i idrett og fysisk aktivitet blant funksjonshemmede i 1987 figuren viser andel (%) som siste 12 mnd har deltatt i de ulike aktivitetene.

Kilde: Levekårsundersøkelsene (Hem, Natvig-Aas & Piene 1997). Hentet fra NOU 2001:22 Fra bruker til borger

Figur 3.2. Deltakelse i idrett og fysisk aktivitet blant funksjonshemmede i 1995 figuren viser andel (%) som siste 12 mnd har deltatt i de ulike aktivitetene.

Kilde: Levekårsundersøkelsene (Hem, Natvig-Aas & Piene 1997). Hentet fra NOU 2001:22 Fra bruker til borger

Det å utøve ulike friluftslivsaktiviteter vil i mange tilfelle være mer krevende for en som har nedsatt funksjonsevne, alt avhengig av type aktivitet og type funksjonshemming. For at funksjonshemmede skal kunne utøve friluftsliv, vil det i mange tilfelle være behov for hjelpemidler, ekstra tilrettelegging i terrenget og informasjon om hvor slik tilrettelegging finnes, tilbud om tilpassede aktiviteter, ledsagere osv.

Arbeidsgruppen startet arbeidet med å gjøre undersøkelser for å finne ut noe om hva som er gjort av ulike former for tiltak for å gi funksjonshemmede muligheter til å utøve ulike friluftslivsaktiviteter. Oversikten følger som vedlegg til rapporten. Oversikten er grov og ufullstendig, men gir likevel et brukbart bilde av at det er gjennomført og gjennomføres mange ulike former for tiltak. Samtidig er det er klart inntrykk fra arbeidet med å framskaffe oversikten, at det som er gjort i stor grad er resultat av enkeltpersoner, enkeltorganisasjoner og etaters initiativ og ikke resultat av en systematisk satsing på området. Det er også grunn til å påpeke at arbeidsgruppen ikke har gjort noen kvalitetskontroll av det som er tatt med i oversikten og at kvaliteten på tiltakene kan variere.

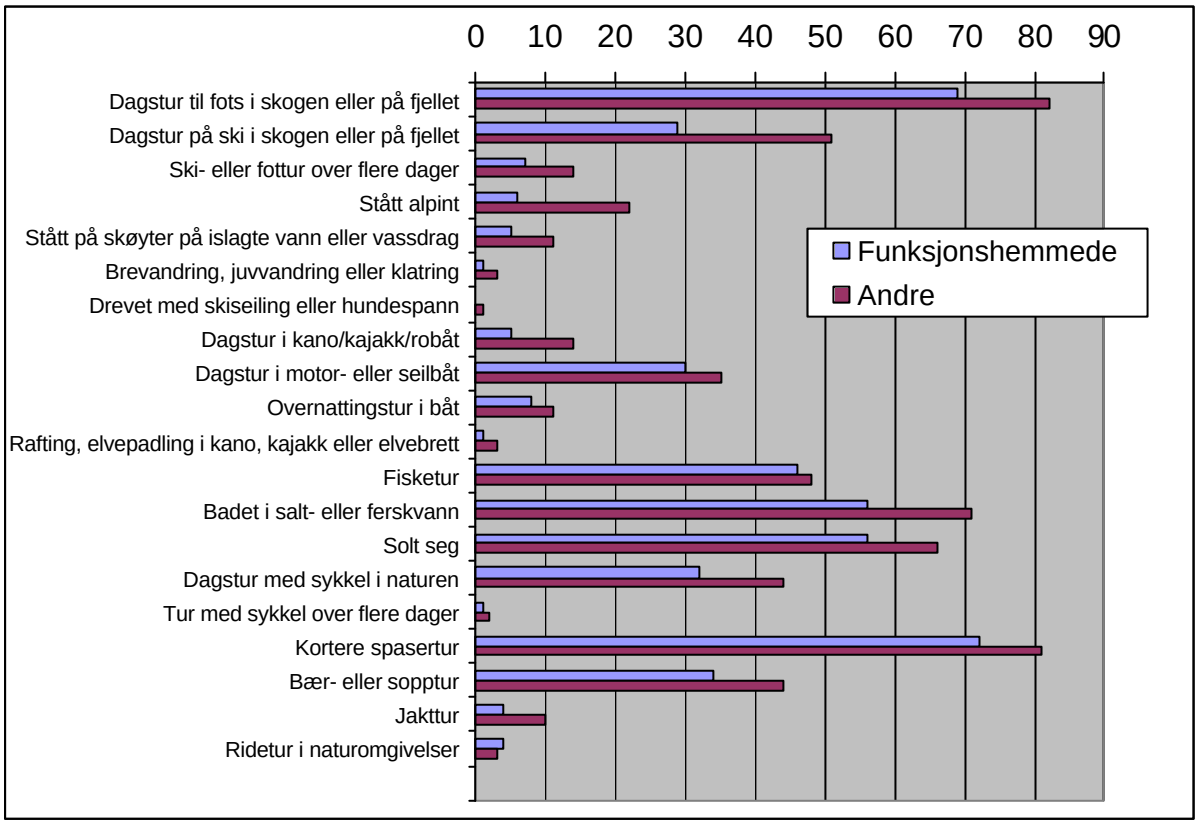
Oversikten har mange eksempler på vellykkede tiltak som for eksempel veiledningsheftet om tilrettelegging i friluftsområder utgitt av Nordland fylkeskommune og tilgjengelighetsguiden fra Norges Handikapforbund. Tilgjengelighetsguider er et viktig redskap for å gjøre seg kjent med hvor aktuelle friluftslivsareal finnes. Samtidig illustrerer disse eksemplene både behovet for å gjøre erfaringer/materiell fra ett fylke tilgjengelig for hele landet og behovet for å revidere informasjonsmateriell. Noen utvalgte gode eksempler på ulike tiltak er nærmere presentert i bokser i rapporten, jfr. oversikt, side 8.

Oversikten viser at det er opparbeidet mange fiskeplasser for bevegelseshemmede samtidig som inntrykket er at disse ikke nødvendigvis blir spesielt mye brukt av målgruppen. Dette kan skyldes både at de utvalgte plassene er dårlige fiskeplasser, at det er relativt få funksjonshemmede som er interessert i å fiske og/eller at det ikke er informert godt nok om hvor plassene finnes. Fiskeplasser som ikke brukes kan også være et resultat av manglende brukermedvirkning. Statusoversikten og arbeidsgruppens erfaringer tilsier at det er stor variasjon når det gjelder brukermedvirkning. I noen tilfeller er brukermedvirkningen svært god, mens det i andre tilfeller synes å være et stort potensial for mer brukermedvirkning.

Når det gjelder motivasjonen for å utøve friluftsliv, som i første rekke handler om naturopplevelser, stillhet og følelser, jfr. friluftslivsmeldingen, finner arbeidsgruppen grunn til å påpeke at det er all grunn til å tro at denne er uavhengig av om man er funksjonshemmet eller ikke. Tilsvarende må man forvente at funksjonshemmedes ønsker om ulike typer av aktiviteter er like mangfoldig som for befolkningen for øvrig. Det betyr at det er de samme aktiviteter og opplevelseskvaliteter som etterspørres og som en bør legge vekt på å ta vare på og tilby. Det er videre sannsynlig at grunner som hindrer folk flest i å utøve friluftsliv, som konkurranse fra TV, video, pc-spill osv. også hindrer funksjonshemmede i å utøve friluftsliv. I tillegg finnes det en rekke spesifikke forhold som begrenser funksjonshemmedes muligheter.

En nærmere utdyping av status er ellers gjort i forhold til de ulike utfordringene som er beskrevet i kapittel 4.

Figur 3.3. Funksjonshemmedes deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Figuren viser andel i % av funksjonshemmede og befolkningen for øvrig som siste 12 mnd har deltatt i de ulike aktivitetene

Antall spurte er 1925 fordelt på 128 funksjonshemmede og 1797 andre

Kilde: SSBs levekårsundersøkelse 2001

Det å utøve ulike friluftslivsaktiviteter vil i mange tilfelle være mer krevende for en som har nedsatt funksjonsevne, alt avhengig av type aktivitet og type funksjonshemming. For at funksjonshemmede skal kunne utøve friluftsliv, vil det i mange tilfelle være behov for hjelpemidler, ekstra tilrettelegging i terrenget og informasjon om hvor slik tilrettelegging finnes, tilbud om tilpassede aktiviteter, ledsagere osv.

Arbeidsgruppen startet arbeidet med å gjøre undersøkelser for å finne ut noe om hva som er gjort av ulike former for tiltak for å gi funksjonshemmede muligheter til å utøve ulike friluftslivsaktiviteter. Oversikten følger som vedlegg til rapporten. Oversikten er grov og

ufullstendig, men gir likevel et brukbart bilde av at det er gjennomført og gjennomføres mange ulike former for tiltak. Samtidig er det er klart inntrykk fra arbeidet med å framskaffe oversikten, at det som er gjort i stor grad er resultat av enkeltpersoner, enkeltorganisasjoner og etaters initiativ og ikke resultat av en systematisk satsing på området. Det er også grunn til å påpeke at arbeidsgruppen ikke har gjort noen kvalitetskontroll av det som er tatt med i oversikten og at kvaliteten på tiltakene kan variere.

Oversikten har mange eksempler på vellykkede tiltak som for eksempel veiledningsheftet om tilrettelegging i friluftsområder utgitt av Nordland fylkeskommune og tilgjengelighetsguiden fra Norges Handikapforbund. Tilgjengelighetsguider er et viktig redskap for å gjøre seg kjent med hvor aktuelle friluftslivsareal finnes. Samtidig illustrerer disse eksemplene både behovet for å gjøre erfaringer/materiell fra ett fylke tilgjengelig for hele landet og behovet for å revidere informasjonsmateriell. Noen utvalgte gode eksempler på ulike tiltak er nærmere presentert i bokser i rapporten, jfr. oversikt, side 8.

Oversikten viser at det er opparbeidet mange fiskeplasser for bevegelseshemmede samtidig som inntrykket er at disse ikke nødvendigvis blir spesielt mye brukt av målgruppen. Dette kan skyldes både at de utvalgte plassene er dårlige fiskeplasser, at det er relativt få funksjonshemmede som er interessert i å fiske og/eller at det ikke er informert godt nok om hvor plassene finnes. Fiskeplasser som ikke brukes kan også være et resultat av manglende brukermedvirkning. Statusoversikten og arbeidsgruppens erfaringer tilsier at det er stor variasjon når det gjelder brukermedvirkning. I noen tilfeller er brukermedvirkningen svært god, mens det i andre tilfeller synes å være et stort potensial for mer brukermedvirkning.

Når det gjelder motivasjonen for å utøve friluftsliv, som i første rekke handler om naturopplevelser, stillhet og følelser, jfr. friluftslivsmeldingen, finner arbeidsgruppen grunn til å påpeke at det er all grunn til å tro at denne er uavhengig av om man er funksjonshemmet eller ikke. Tilsvarende må man forvente at funksjonshemmedes ønsker om ulike typer av aktiviteter er like mangfoldig som for befolkningen for øvrig. Det betyr at det er de samme aktiviteter og opplevelseskvaliteter som etterspørres og som en bør legge vekt på å ta vare på og tilby. Det er videre sannsynlig at grunner som hindrer folk flest i å utøve friluftsliv, som konkurranse fra TV, video, pc-spill osv. også hindrer funksjonshemmede i å utøve friluftsliv. I tillegg finnes det en rekke spesifikke forhold som begrenser funksjonshemmedes muligheter.

En nærmere utdyping av status er ellers gjort i forhold til de ulike utfordringene som er beskrevet i kapittel 4.